

לדעת הח"ס (בתשובותיו אה"ע ח"ב סימן פ"ה) שאין חליצה מצוה, מ"מ מודה שיש בזה תיקון וצורך לאח הנפטר וע"כ לא ראוי להשהותו, ואין הוכחה מכאן לכל מצוה שאין להשהותה עד שיקיימנה מן המובחר כשאין חשש אונס או מיתה בינתיים.

אמנם גמרא מפורשת בר"ה (ל"ב:) שאומרים הלל בשחרית אף שבמוסף המצוה מן המובחר משום דברוב עם הדרת מלך, מ"מ זריזין עדיף ע"ש, משמע שמצוה מן המובחר דברוב עם לא עדיף כזריזין, דלכן אומרים הלל בשחרית, ורק תקיעת שופר מאחרין למוסף מפני גזירת מלכות ע"ש, חזינן מכאן שזריזין עדיף ממצוה מן המובחר, אבל נראה שאין ראיה, שהמעלה דברוב עם הדרת מלך לא אלים כמצוה מן המובחר בעלמא שהמצוה גופא מהודרת, שלזה אולי כן ראוי להמתין וכמ"ש.

ונבאר עיקר גדר זריזין, ועיין במהרש"א כאן שלגירסת הרי"ף ילפינן מקרא ד, וישכם אברהם בבוקר" רק שזריזין מקדימין למצוה, והא דת"ח אל יצא יחידי בלילה הוא רק מסברא ב, אבל עיקר הדין שזריזין מקדימין למצוה ילפינן מאברהם אבינו ע"ש היטב, ונבאר גדר זריזין, שבתה"ד (ל"ה) חוקר אם יש דין זריזין מקדימין כשיכול לקיים אחר כך המצוה מן המובחר, ומביא ראיה מיבמות (ל"ט.) גבי יבום שאין תולין בקטן עד שיגדיל או בגדול עד שיבוא ממדינת הים, ומפרשינן התם הטעם דשהויי מצוה לא משהינן, הרי שזריזין מקדימין עדיף ממצוה מן המובחר. אמנם נראה דשונה חליצה דיסוד המצוה הוא להתירה לשוק, וע"כ אין לנו להשהות התירה בשביל גדול שיבוא, כיון שעיקר מצוה חליצה וההיתר לשוק היא בכל האחין, ואין ראיה לכל המצוות שנוגע לשמים לבד, ואף

סימן קצג

המשכיר או השוכר בודק

הוא שמא יבוא לאוכלו, עיקר החיוב הוא על השוכר שגר בבית דאצלו שייך הגזירה שמא יבוא לאוכלו וא"ש. אמנם קשה ותמוה לפרש ספק הגמרא שהוא מחלוקת הר"ן ותוס', ובדאי כל אחד מפרש בעיית הגמרא כשיטתו הוא, ולפי זה צ"ב פירוש התוס' והר"ן בסוגיא, ונראה שהתוס' מפרשים שחובת ביעור שמא יבוא לאוכלו, ולכן חייב השוכר שהוא גר בבית וכמ"ש, או נימא שיסוד החיוב הוא לבער את החמץ ככל אסורי הנאה, רק זירזו כאן לבדוק ולבער מיד שמא יבוא לאוכלו, אבל שורש החיוב הוא שחמץ הוא אסור הנאה, ולכן הטילו חז"ל את חיוב הבדיקה על בעל האסורי הנאה דהיינו החמץ, שעל הבעלים מוטל תמיד חובת ביעור, וגם בחמץ כן, ורק משום שמא יבוא לאוכלו החמירו לבדוק ולבער מיד וכמ"ש.

הנץ החמה, או דעדיף להשהות המילה עד שיתאסף הציבור הבא להשתתף במילה, ולכאורה בגמרא בר"ה שהבאנו מפורש שמצות זריזין עדיף מברוב עם, ולפי"ז ראוי היה למול בזריזות מיד בבוקר, ולא להשהות המצוה עד שיתאסף הציבור.

אמנם הבאנו בזה דברי הקדמונים שסמכו מה שצריך לכתחילה ציבור במילה, שדומה הברכה לברכת הגומל שצריך, וירוממוהו בקהל עם ובניושב זקנים יהללוהו" (ורמז נראה מכאן שדומה לברכת הגומל שמצוה לכתחילה גם בפני זקנים דהיינו שני ת"ח) וכיון דכתיב וירוממוהו בקהל עם יש יסוד מיוחד שתהא מצות מילה בקהל עם, ולכן יש לסמוך על המנהג להשהות עד זמן שיגיע הציבור, ומיהו בא"ז הלכות ר"ה מבואר שאם משהא המילה עד חצות נקרא פושע, והספרדים נהגו להשהות עד סמוך לערב וצ"ב.

בפסחים ד. בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק המשכיר בית לחבירו בארבעה עשר על מי לבדוק על המשכיר לבדוק דחמירא ידיה הוא או דלמא על השוכר לבדוק דאסורא ברשותיה קאי ע"ש, ולא נתבאר מהו שורש החקירה כאן.

והיה אפשר לפרש בפשיטות, דהנה נחלקו התוס' ור"ן בטעם דין בדיקת וביעור חמץ שתיקנו חז"ל ולא סגי בביטול החמץ, דלר"ן הטעם שחוששין שאין הביטול בלב שלם לכן ציוו חז"ל לבדוק ולבער, ולשיטת התוס' ציוו לבדוק ולבער שמא יבוא לאוכלו, ונראה לפרש שזהו שורש הבעיא, שאם טעם הבדיקה הוא שמא לא ביטל בלב שלם, א"כ החובה על המשכיר שהרי החמץ שלו והוא עובר אם לא ביטל כראוי, אבל אם טעם הבדיקה

לגבי שאר העיר הם צדיקים, וזכותם רבה כ"כ עד שראוי על ידם להציל את כל העיר מכלייה, עכ"ד כ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל.

(ב) ושמעתי ממרן הגאון דבריסק הגרי"ס זצ"ל עוד רעיון על, וישכם אברהם בבוקר", והסביר דהנה הלשון, וישכם" שייך רק אם ישן באותו לילה ומשכים בבוקר, וזוהי גדולת אברהם אבינו, שנחפו היה לצאת למחרת בבוקר לשחוט את בנו יחידו, ואעפ"כ לא היה עצבני בלילה אלא נהג כדרכו, והשכים לקיים מצות הבורא כשם שהשכים לקיים מצוה אחרת בלי שום עצבנות כלל, רק שמח היה לקיים מצות בוראו, ולא שינה דרכו רק אדרבה השכים בזריזות בבוקר ורץ לקיים מצוה.

(ג) ובמק"א דנתי לגבי מילה אם ראוי להתפלל כוונתיקין ולמול מיד בבוקר כדי לקיים מצות זריזין מקדימין מיד עם